

Posudek na disertační práci

PhDr. Hynek Šmerda: František Sušil. Život, dílo a odkaz budoucím generacím.

TF JU České Budějovice 2011

I když se situace mění k lepšímu, každá nová práce v oblasti církevních dějin 19. století je vítaným obohacením a doplněním stávajícího stavu. Dějiny 19. století pro mnohost a různorodost dochovaných pramenů i četnost zahraniční literatury jsou nesmírně náročným badatelským úkolem, který byl oproti jiným periodám českých církevních dějin zanedbáván. Z tohoto hlediska lze volbu doktoranda jedině uvítat. Hynek Šmerda nastudoval obsáhlý soubor odborné literatury a na práci odvedl nesporně obrovské množství práce a času. Kéž by všechny disertace byly takto poctivě odpracované. K posouzení kvality disertační práce nicméně patří otázka, jak materiál analyzoval, utřídil a zpracoval a tady už musíme přikročit ke kritickým poznámkám.

Problematickým je už zadání a smysl práce, který není zcela jasný. Práci by hodně prospělo, kdyby si autor vyjasnil hned na začátku, jestli se chce zabývat Sušilem a jeho dobou nebo tzv. „druhým životem“ Sušilovým a jeho odkazem s tím, že samotné historické postavě věnuje jenom krátkou nezbytnou úvodní studii. Šmerda sice několikrát uvádí, že jeho práce má mít roli „prolegomena“ (je zajímavé, jak se tento pojem v současné české teologické práci ujal), ale spíše připomíná nepřilíš myšlenkově, ani teologicky ani historicky, „natrávené“ nakupení informací převážně z děl sekundární povahy, které ani tématicky není příliš zdařile rozvržené, což dokládají odstavce či citace těchto prací, které se na různých místech opakují dvakrát, někdy dokonce třikrát (srov. citát Putny na s. 67,148 nebo 88,153, etc., etc.).

Z práce se nedozvíme, jak je to s archivními prameny k poznání Sušilova života, zda existuje jeho pozůstalost, případně proč neexistuje a kdy byla ztracena, fond pozůstalosti opravdu netvoří jen knihovna (s. 13), zda dohledával pozůstalosti autorů jeho okruhu, aby našel nevydané Sušilovy listy, jaké jsou předpoklady pro další studium jeho života, které by přineslo opravdu nové poznatky k jeho životu. Jistě doktorand má právo si nadefinovat práci tak, že chce udělat bilanci stávajícího stavu, ale pak by měla úplná a otevřít i tyto otázky. Pro životopis čerpá opět jen ze sekundární životopisné literatury, takže se neobjevuje prakticky nic nového. Pracoval autor vůbec s původními Sušilovými texty? Pro svoji práci skoro jakoby je ani nepotřeboval.

Asi nejlepší kapitolou je úvodní studie k obecným historickým kontextům, která je nejpropracovanější a zajímavá. I tady ale někdy není úplně jasné, proč si autor vybral tyto postavy a proudy myšlení 19. století a ne jiné. Rozhodně ale není možné hned za zmínku o

encyklice *Mirari vos* napsat, že Řím zaujímal ve střetech mezi liberálním katolicismem a ultramontanismem „stanovisko pozorovatele“ (s. 27). Rovněž zajímavá otázka Sušilovy „konverze“ ke konzervativismu by stála za samostatnou úvahu, když už doktorand zmiňuje různé pohledy a interpretace na tento fenomén.

Autor sice říká, že v další kapitole vybíral témata a osobnosti, ale i tady působí práce jistou nedisciplinovaností a redundancí. Proč banální informace o sledu autorů, proč dlouhá citace z Dobrovského textu, navíc citovaná ze sekundární literatury (s. 41)? Tady platí, že méně by bylo více. Proč autor věnuje tolik prostoru českému novotomismu (s. 52-61), který se začíná rozvíjet až desetiletí po Sušilově smrti? Proč celý odstavec o Merellově knize, včetně citace o cyrilometodějském překladu (sic!), které jsou pro téma naprosto zbytečné (s. 283). A konečně naprosto nelogické zakončení informací o vzpomínkách Ignáta Wurma, kde Šmerda spojuje Sušila biblistu a násilnou rekatolizací (s. 322).

Cenné jsou naopak pasáže o Sušilovi jako patrologovi, s výhradami i o Sušilovi jako biblistovi. Škoda, že si nevybral jen jednu takovou oblast jeho života a nerozvinul ji pořádně, včetně četby pramenů, zařazení Sušilových spisů do dobového kontextu, a jejich zhodnocení, které by opět nezáviselo jen na sekundární literatuře. Autor několikrát sám zdůrazňuje, že nechtěl věci hodnotit samostatně, ale pouze představit. Otázka zní, jestli to vůbec takto lze, jestli už výběr „hodnotitelů“ Sušila a styl sestavení jejich vyjádření neznamená zaujmout postoj a jestli by právě v disertační práci doktorand neměl ukázat schopnost formulovat samostatné závěry sám za sebe. Někdy se sice vymezuje vůči některým hodnocením, ale je to nahodilé a na první pohled vedené snahou obhájit „svého hrdinu“ a nedopustit žádný stín na Sušilově odkazu.

Mezi chyby, které by se v disertaci neměly rozhodně objevit, patří soupis pramenů a literatury. Co to je kategorie „dobové časopisy“, kde se objevují vedle sebe studie a články z rozmezí let 1850-2005 (včetně monografie (sic!) Medřické z roku 1989)? Jak může doktorand zařadit Sušilova vlastní díla vedle sekundární literatury do jednotné kategorie Literatura? Neporozumění dělení se objevuje i na s. 253, kde mluví o tom, že Vychodilova práce z roku 1898 je „jednoznačně nejobjemnější pramen pro poznání postavy a díla“ FS. Takovým pramenem mohou být jeho knihy, dopisy, denníky, vzpomínky, ale nikoliv mnohem později napsaný životopis, který je pramenem pro recepci a vnímání Sušila 35 let po jeho zesnutí nebo pro psaní biografie v moravském církevním prostředí na přelomu 19./20. století. Neznalost rozdílu mezi prameny archivními a tištěnými ostatně dokládá i poslední věta na s. 343.

Velmi cenné a propracované jsou medailonky jednotlivých postav, byť i tady nechápu, proč se tak často objevují v druhé části práce, když se dotyčné postavy objeví výrazně dříve. Nebylo by logičtější je přiřadit k prvnímu výskytu jména v hlavním textu? Viz M.F. Klácel, který má obsáhlý medailon na s. 68, ačkoliv mu je na s. 45-46 věnováno hodně prostoru? Případně kanovník Panšab na s. 102 a 126-127. A takový případů je mnoho a nesvědčí o pečlivosti redakce. Jistě zvládnout takový blok textu je náročné, ale tyto věci nepůsobí dobře. Žel i v mnoha dalších pasážích připomíná práce sled nebo spíše tříšť medailonku bez promyšlené struktury. Podobně mechanicky jsou shromážděny a navršeny nekrology.

Autor používá některé pojmy, které se normálně v odborném diskurzu neobjevují, například slovo restaurátor... Vysvětlení by chtěla věta „moravský biblicista F. Sušil a později pracující kněz a nakonec olomoucký arcibiskup A.C. Stojan“ (s. 267). Velmi povedené, byť opět žel jen nahodilé, jsou kritiky povrchní interpretace Sušila a jeho díla založené jen na sekundární literatuře, byť doktorandova zřejmě správná intuice není úplně přesvědčivě vyargumentována (271-272). Je nesporné, že v tak obsáhlém textu se podobné chybičky nutně vyskytnou, ale i tady práce působí dojmem jisté úspěchanosti a nedotaženosti.

Sušil si rozhodně zaslouží soustavné a poctivé studium, přesně tak, jak o tom Hynek Šmerda hovoří, aby se nestával jen projekčním plátnem různých koncepcí a představ. Bilance stávajícího poznání tohoto typu k tomu nesporně může přispět. Autor si vybral náročný a ambiciózní úkol, který však ne úplně zvládl. Pokud by autor uvažoval o vydání, bylo by nutné disertaci zásadně přepracovat. Shromážděný materiál je cenným přínosem, který šetří čas Sušilovským badatelům a může pomoci získat přehled o nejdůležitější sekundární literatuře k tématu. Rovněž ukazuje, jak i v moderní době Sušil inspiruje a provokuje velmi různorodé osobnosti, což je dokladem životnosti jeho díla a odkazu.

Práci proto doporučuji k obhajobě.

V Hradci Králové 15.5.2011

PhDr. Tomáš Petráček Ph.D. et Th.D.